

กระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของโครงการไหว้พระ 9 วัด
จังหวัดอุบลราชธานี
The Process of Buddhist Tourism Promotion of Nine
Temples Worshipping Project in Ubonratchatani Province

พระสุภาพร เตชธโร

Pra Suphokorm Tachacharo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,ประเทศไทย
Mahaculalongkornrajavidyalaya University,Thailand

Suphakorm94@hotmail.com

Received May 19, 2019; Revised August 2, 2019; Accepted August 11, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ โครงการจัดไหว้พระ 9 วัด กระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของโครงการไหว้พระ 9 วัดในจังหวัดอุบลราชธานี ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เฉพาะกลุ่มประชากรคือ 1) พระภิกษุ 2) เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี และเจ้าหน้าที่เทศบาลนครอุบลราชธานี และ3) นักท่องเที่ยว จำนวน 29 รูป/คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม แบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจ ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ โครงการจัดไหว้พระ 9 วัดเป็นโครงการหนึ่งที่ถูกจัดขึ้นโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เดิมชื่อโครงการ "ไหว้พระขอพร 9 วัดพระอารามหลวง" ที่จัดขึ้นในปี 2545 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเชิงพุทธศาสนาแก่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจ จนประสบผลสำเร็จมีผู้ร่วมโครงการอย่างมาก ต่อมาจังหวัดอุบลราชธานีได้นำโครงการไหว้พระ 9 วัดนี้ มาจัดในเขตเทศบาลจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดของตน

2. กระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของโครงการไหว้พระ 9 วัดในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่ามีองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี และเทศบาลนครอุบลราชธานี ได้ร่วมกับพระภิกษุในวัดที่เลือกเข้าร่วมโครงการจำนวน 9 วัด จัดอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวด้วยการจัดหารถทัวร์พาเที่ยว การจัดวิทยากรประจำรถให้ออกป้ายโฆษณาและประชาสัมพันธ์ในสื่อต่างๆ รวมทั้งร่วมเสนอในการจัดภูมิทัศน์ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว โดยจัดดูแลในเรื่องความสะดวก สถานที่ที่เอื้อต่อการต้อนรับนักท่องเที่ยวให้มีมาตรฐาน และมีประสิทธิภาพ

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของโครงการไหว้พระ 9 วัดจังหวัดอุบลราชธานี ปรากฏในแผนปฏิบัติการยุทธศาสตร์การตลาดท่องเที่ยวภูมิภาคแม่น้ำโขง พ.ศ. 2558-2563 เป็นแผนการท่องเที่ยวที่พยายามเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไปสู่ในระดับต่างๆ เพิ่มศักยภาพด้วยการพัฒนาเส้นทาง เพิ่มจำนวนแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพมาตรฐานภายใต้ขีดความสามารถของการรองรับด้านเศรษฐกิจ พื้นที่ สิ่งแวดล้อมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญทั้งนักท่องเที่ยวไทยและนักท่องเที่ยวต่างประเทศในอนาคต

คำสำคัญ : กระบวนการส่งเสริม, การท่องเที่ยวเชิงพุทธ, จังหวัดอุบลราชธานี

Abstract

The present research has aimed to study 1) the concepts and forms of Buddhist tourism managements in the nine temples worshipping project 2) the processes of Buddhist tourism promotion of the nine temple worshipping project in Ubonratchatani province and 3) the development processes of Buddhist tourism towards the nine temples worshipping project in Ubonratchatani province. Participatory Action Research has been spelt out in this study. The Purposive sampling method has been carried out for scrutinizing the related sampling to the study. The selected sampling has been divided into three sections viz. 1) Buddhist monks 2) the staffs of Ubonratchatani administrative organization and municipality and 3) the tourists. The twenty nine focus samplings have been totally selected from the area under consideration. The tools for data selection in this study were as follows; participatory observation record form, interview form, investigation form, group-meeting record form, as well as scrutinizing, analyzing and summarizing the data at the final progress.

Findings of the study

1) The concepts and forms of Buddhist tourism management towards the nine temples worshipping project were found by Tourism Authority of Thailand along with the slogan of “worshipping and praying at nine temples” in 2002 for the purpose

of religious tourism promotion to the people. The project had been formed successfully. Then the said project has been organized in Ubonratchathani municipality for promotion of the city.

2) The processes of Buddhist tourism promotion towards the nine temple worshipping project in Ubonratchatani has been found that the staffs of Ubonratchatani administrative organization and municipality as well as the Buddhist monks participated in the said project have provided the facilities for the tourist, for example, providing the tourist car, guidance, promoting throughout the medias as well as offering the decoration for the tourist locations such as participating or taking care of the area for the cleaning , standard and effective information center.

3) The developing processes of Buddhist tourism towards the nine temples worshipping project has been stated in Meakhong Tourism-Marketing strategy and action Plan 2015 – 2020. The plan represented the interconnection of tourism in the region for the effectiveness of developing the itinerary as well as discovering the attractive tourism places in order to providing the standard and potentiality for the advancement of economic, region, environment and the satisfactory of the tourist from Thailand and abroad.

Keyword: The Processes of Promotion, Buddhist Tourism , Ubonratchatani Province

บทนำ

ประเทศไทยถือเป็นประเทศหนึ่งในโลกที่มีการนับถือศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ซึ่งมีผู้นับถือมากถึง 95 เปอร์เซ็นต์ของประชากรทั้งหมด เพราะฉะนั้นวิถีชีวิตของชาวไทยส่วนมากจึงมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาจนกลายเป็นรากเหง้าทางมรดกวัฒนธรรม ประเพณี และเอกลักษณ์ของชาติไทยไปในที่สุด ซึ่งเป็นความภูมิใจของชนชาติไทยในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ในปัจจุบันรัฐบาลไทยจึงให้การส่งเสริมความสำคัญในศิลปะ วัฒนธรรม เทศกาล รวมถึงมรดกทางวัฒนธรรม ด้วยการสร้างนโยบายในแผนการพัฒนากการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานในด้านต่างๆ ทั้งยังพยายามผลักดันให้วัดขึ้นเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม เพื่อยกระดับความสำคัญของวัดให้มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ต่อไป

การท่องเที่ยวเชิงพุทธถือเป็นการท่องเที่ยวประเภทหนึ่งที่มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในประเทศไทยเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งมีวัดเป็นส่วนสำคัญ อีกทั้งในปัจจุบันนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งที่มาจากเอเชียนั้นยังเป็นนักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้ามาเพื่อแสวงหาที่พึ่งทางใจโดยเฉพาะ ทั้งเพื่อสนองต่อคฤตติความ

เชื่อความศรัทธาด้วยการสักการะไหว้พระในพระพุทธศาสนาทั้งเพื่อการขอพร โชคลาภจากสิ่งที่ตนมุ่งหวัง อันเป็นส่วนให้การท่องเที่ยวเชิงพุทธในปัจจุบันการได้รับความนิยม โดยเฉพาะการจัดไหว้พระ 9 วัดสำคัญในประเทศ หรือในจังหวัดสำคัญๆเกิดขึ้น (ระพล ทองมา. 2544: 8) ซึ่งแต่ละจังหวัดในประเทศไทยล้วนมีวัดและพระพุทธรูปหรือพระสำคัญๆ อันเป็นที่เคารพกราบไหว้อยู่แล้วเป็นจำนวนมาก และเมื่อหากมองถึงศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธด้วยการจัดไหว้พระ 9 วัดแล้ว พบว่าจังหวัดอุบลราชธานีถือเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศักยภาพที่ดีในการจัดไหว้พระ 9 วัด เพราะมีปัจจัยเอื้ออยู่หลายประการกล่าวคือ จังหวัดอุบลราชธานีนั้นได้ชื่อว่าเป็น “เมืองนักปราชญ์” มาตั้งแต่โบราณกาล มีความหลากหลายในด้านความงามทางด้านศิลปวัฒนธรรม ชุมชนท้องถิ่นที่มีความเก่าแก่สั่งสมมานานมากกว่า 211 ปี มีวัดวาอาราม และศาสนสถานที่น่าสนใจ อยู่ทุกแทบหัวมุมถนนในเขตพื้นที่เมืองอุบลราชธานี จนได้ชื่อว่าเป็น แหล่งชุมชนทางพระพุทธศาสนาที่เจริญไปด้วยวัดวา อาราม ศาสนสถานต่างๆ จากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธด้วยการจัดการท่องเที่ยวโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี ร่วมกับ เทศบาลนครอุบลราชธานี จัดโครงการรณรงค์เที่ยวชมเมืองและไหว้พระ 9 วัด ให้กับนักท่องเที่ยว นักเรียน นักศึกษาและประชาชนทั่วไปเกิดขึ้นมา เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นกิจกรรมโครงการที่น่าสนใจ และเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งในการจัดการส่งเสริมการจัดท่องเที่ยวเชิงพุทธด้วยการพาเข้าไปไหว้พระสำคัญ 9 วัดตามลำดับดังนี้ 1.วัดสุปฏิหาราม 2.วัดพระธาตุหนองบัว 3.วัดป่าใหญ่ 4.วัดป่าน้อย 5.วัดกลาง 6.วัดหลวง 7.วัดทุ่งศรีเมือง 8.วัดศรีอุบล และ9. วัดเลียบ

จากการจัดการส่งเสริมการจัดท่องเที่ยวเชิงพุทธด้วยการไหว้พระ 9 วัดที่กล่าวมานี้ล้วนมีความสำคัญทั้งในแง่ศาสนาสถาน ศาสนวัตถุ รวมทั้งประวัติความเป็นมา ดังนั้นเพื่อให้กิจกรรมการจัดไหว้พระ 9 วัดในจังหวัดอุบลราชธานีมีความมั่นคงยั่งยืนต่อไปผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษากระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของการจัดไหว้พระ 9 วัดในจังหวัดอุบลราชธานี ว่ามีรูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของโครงการจัดไหว้พระ 9 วัดมีความเป็นมาอย่างไร และมีกระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธขององค์กรระหว่าง วัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี และเทศบาลนครอุบลราชธานี นี้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างไร อันเป็นประเด็นหลักที่จะชี้ให้เห็นประโยชน์และคุณค่าที่จะนำไปสู่กระบวนการพัฒนาพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่ถูกต้องดีงามมีความมั่นคงยั่งยืนของสังคมองค์กรพุทธบริษัทนักท่องเที่ยวและพระพุทธศาสนาในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธโครงการจัดไหว้พระ 9 วัด
2. เพื่อศึกษากระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของโครงการไหว้พระ 9 วัดในจังหวัดอุบลราชธานี

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของโครงการไหว้พระ 9 วัด ในจังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ซึ่งใช้วิธีดำเนินการวิจัยจำแนกออกเป็น 4 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observations Participant) คือ คณะวิจัยได้ใช้รูปแบบการสังเกตพฤติกรรม และการแสดงออกของนักท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถเข้าใจพฤติกรรมที่นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวไปในวัดทั้ง 9 วัด เป็นการสังเกตพฤติกรรมของผู้ที่มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในวัดทั้ง 9 วัด ที่เป็นพื้นที่วิจัย รวมทั้งสังเกตปัจจัยการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ จุดเด่นและจุดด้อยของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

2. การสัมภาษณ์ คือ คณะวิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) กับเจ้าอาวาส พระสงฆ์ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี เจ้าหน้าที่เทศบาลนครอุบลราชธานี ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว และท่องเที่ยว เกี่ยวกับการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาอุปสรรค การจัดการแหล่งท่องเที่ยวและยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของโครงการไหว้พระ 9 วัด จังหวัดอุบลราชธานี และข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของโครงการไหว้พระ 9 วัด จังหวัดอุบลราชธานี ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

3. การใช้แบบสำรวจ คือ คณะวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ปัจจัยการท่องเที่ยว กลุ่มของนักท่องเที่ยว ความพร้อมรองรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนปัญหาอุปสรรคและปัจจัยเอื้อต่อการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง เป็นต้น โดยใช้แบบบันทึกการสำรวจข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

4. การประชุมกลุ่ม โดยการจัดประชุมกลุ่ม คือ คณะวิจัยใช้เทคนิคการประชุมปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมและสร้างสรรค์หรือกระบวนการ A-I-C ซึ่งเป็นเทคนิคการประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ โดยเป็นการระดมสมองจากผู้เกี่ยวข้องในแต่ละพื้นที่วิจัย ทำให้เกิดความเข้าใจสภาพปัญหา ชัดจำกัด ความต้องการและศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ ในพื้นที่วิจัย โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่จะทำให้เกิดความเข้าใจ ถึงสภาพปัญหา ความต้องการ ข้อจำกัดและศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องต่างๆ

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เฉพาะกลุ่มประชากรที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย ที่อยู่ในพื้นที่การวิจัย และกลุ่มนักท่องเที่ยว โดยจำแนกประชากรกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1. เจ้าอาวาสวัด/พระภิกษุ จำนวนทั้งหมด 9 วัด	จำนวน 9 รูป
2. เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีและ เจ้าหน้าที่เทศบาลนครอุบลราชธานี	จำนวน 2 คน
3. นักท่องเที่ยววัดละ 2 รูป/คนจำนวนทั้งหมด 9 วัด	จำนวน 18 คน
รวมประชากรกลุ่มเป้าหมาย	จำนวน 29 รูป/คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม คือ การทำแบบบันทึกผลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและผู้ให้บริการการท่องเที่ยว สังเกต จุดเด่น จุดด้อย โอกาสและปัญหาของวัดที่อยู่ในกลุ่มโครงการที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่วิจัยแต่ละแห่ง โดยใช้วิธีการจดบันทึกของคณะวิจัย

2. แบบสัมภาษณ์ คือ คณะผู้วิจัยได้มีการจัดทำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยทั้ง 9 แห่ง ประกอบด้วยเจ้าอาวาส พระสงฆ์ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี เจ้าหน้าที่เทศบาลนครอุบลราชธานีและนักท่องเที่ยว โดยเนื้อหาในการสัมภาษณ์จำแนกออกเป็น 4 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของพื้นที่สภาพ ปัญหาและกระบวนการส่งเสริมพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของของโครงการไหว้พระ 9 วัด จังหวัดอุบลราชธานี

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของโครงการไหว้พระ 9 วัด จังหวัดอุบลราชธานีและ

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของของโครงการไหว้พระ 9 วัด จังหวัดอุบลราชธานี

3. แบบสำรวจ คือ การจัดทำแบบสำรวจเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ปัจจัยการท่องเที่ยว กลุ่มของนักท่องเที่ยว ปัจจัยเอื้อต่อการท่องเที่ยว จุดเด่น จุดด้อยของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งและสภาพปัญหาของการท่องเที่ยวในพื้นที่วิจัยแต่ละแห่ง เพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลเชิงสำรวจต่อไป

4. แบบบันทึกการประชุมกลุ่ม คือ คณะวิจัยได้จัดทำแบบบันทึกเกี่ยวกับการประชุมกลุ่ม เช่น ประเด็นการประชุม ผู้เข้าร่วมประชุม ระยะเวลาในการประชุม ความเห็น มติที่ประชุม และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของโครงการไหว้พระ 9 วัด จังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น

ผลการวิจัย

พบว่าแนวคิดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ โครงการจัดไหว้พระ 9 วัด เป็นโครงการหนึ่งที่ถูกจัดขึ้นโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) มีชื่อโครงการเดิมว่า "ไหว้พระขอพร 9 พระอารามหลวง" จัดขึ้นในปี 2545 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเชิงศาสนาแก่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจ จนประสบผลสำเร็จมีผู้ร่วมโครงการอย่างมาก ต่อมาจังหวัดอุบลราชธานีได้นำโครงการไหว้พระ 9 วัด นี้มาจัดในเขตเทศบาลจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดของตน แนวคิดทฤษฎีที่มีผลต่อการจัดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธโครงการจัดไหว้พระ 9 วัด ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา แนวคิดเกี่ยวกับการตลาดการท่องเที่ยว การวิเคราะห์ SWOT กลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยว (นิเวศน์ ธรรมะ. 2555 :54) หลักการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว (ศุภลักษณ์ อัครางกูร. 2545 :101) แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในการบริการ และแนวคิดด้านการส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยว และการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว (ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. 2541 :91) ซึ่งแนวคิดเหล่านี้ นำสู่การกำหนดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธโครงการจัดไหว้พระ 9 วัดที่ปรากฏเห็นได้ในปัจจุบัน

ในการจัดโครงการไหว้พระ 9 วัดในจังหวัดอุบลราชธานีนั้น มีกระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทั้งส่วนของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีและเจ้าหน้าที่เทศบาลนครอุบลราชธานี ได้ร่วมกับพระภิกษุที่เข้าร่วมโครงการนั้นอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ทั้งการจัดรถทัวร์พาเที่ยว การจัดวิทยากรประจำรถ ออกป้ายโฆษณา ประชาสัมพันธ์ในสื่อต่างๆ รวมทั้งร่วมเสนอในการจัดภูมิทัศน์ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว โดยให้จัดรวมดูแลในเรื่องความสะดวกสถานที่ที่เอื้อต่อการต้อนรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพนั่นเอง

ส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของโครงการไหว้พระ 9 วัดในจังหวัดอุบลราชธานี ตามแผนปฏิบัติการยุทธศาสตร์การตลาดท่องเที่ยวภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง พ.ศ.2558-2563 ให้เกิดแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชื่อมโยงไปสู่ในระดับต่างๆ เพิ่มศักยภาพด้วยการพัฒนาเส้นทาง เพิ่มจำนวนแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพให้มีมาตรฐานภายใต้ขีดความสามารถของการรองรับด้านเศรษฐกิจ ด้านพื้นที่ ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่จะถูกจัดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและต่างประเทศต่อไป

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง “ศึกษากระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของโครงการไหว้พระ 9 วัดในจังหวัดอุบลราชธานี” ได้ข้อสรุปที่มีประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจสมควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ด้านการจัดการศาสนสถาน พบว่าการจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธโครงการไหว้พระ 9 วัดจังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับที่ดีมาจากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวโดยรวม แต่เมื่อพิจารณารายละเอียดผู้วิจัยพบว่าการจัดการของวัดด้านศาสนสถานนั้นยังขาดความมั่นคง แข็งแรง และเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย รองลงมาคือ ในปัจจุบันแม้จะยังคงความเรียบร้อย สวยงาม แต่ในอนาคตไม่ทราบจะยังคงไว้เช่นเดิมได้หรือไม่ โดยไม่สูญเสียเอกลักษณ์ของความเป็นศาสนสถานที่ดีสืบต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของเกษสุดา งามขวา (2543:บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง พระธาตุคุดม: แนวทางการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ,จิรวดี จันทะวงษา (2543:บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง พระธาตุภูเพ็ก: แนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และงานวิจัยของพระมหาวิชาญ เลี้ยวเส็ง,(2544:บทคัดย่อ) “พุทธศิลป์กับการท่องเที่ยว : ศึกษาบทบาทของวัดในการอนุรักษ์พุทธศิลป์เพื่อการท่องเที่ยว ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของวัดด้านการจัดการศาสนสถาน

2. ด้านการจัดการศาสนบุคคล หรือบุคลากรในวัด พบว่า การจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของโครงการไหว้พระ 9 วัดจังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมเมื่อพิจารณารายละเอียดจากการสังเกตพบว่าการจัดการของวัดด้านการจัดการศาสนบุคคล หรือบุคลากรในวัดนั้นที่มีความเหมาะสมในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่ถูกต้องตามหลักศาสนพิธี รองลงมาคือเรื่องพระภิกษุสามเณรมีภริยามารยาทที่เรียบร้อย ปฏิบัติตนได้เหมาะสมส่งเสริมต่อคุณลักษณะความน่าศรัทธาเลื่อม

ส่วนประเด็นที่น่าสนใจคือ แนวทางการบริหารและการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน ด้านลักษณะของการพัฒนาจากการสังเกตสอบถามพบว่าเจ้าอาวาสวัด และผู้นำชุมชน มีการพัฒนาด้านศาสนวัตถุ ศาสนสถานที่ดีทุกๆ ด้าน แต่ยังขาดการมุ่งเน้นในด้านการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ เช่นการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเพื่อบริการสังคมชุมชนขึ้นภายในวัด เพื่อให้ชุมชนรอบวัดได้ประโยชน์เอื้อต่อกันและกัน ส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือเพิ่มศักยภาพให้วัดสามารถพัฒนาไปในทิศทางที่ดีงามต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทร์สุภา ลีลานภาพรรณ (2551:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีแหล่งวัฒนธรรมในกรุงเทพมหานครและงานวิจัยคณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2527:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา ขอนแก่น อุตรธานี หนองคาย สกลนคร นครพนม ในประเด็นด้านการจัดการศาสนบุคคลหรือบุคลากรในวัด

3. ด้านการจัดการกิจกรรมภายในวัด พบว่า การจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของโครงการไหว้พระ 9 วัดจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อพิจารณาพบว่าการพัฒนาของวัดด้านกิจกรรมภายในวัดนั้นปกติมีมากอยู่แล้วทั้งวันพระวันสำคัญทางพุทธศาสนา การจัดทำบุญตักบาตร เวียนเทียน และแสดงธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาควรจัดอย่าให้ขาด ควรมีการจัดสถานที่รองรับศรัทธาในประเพณีสำคัญและสิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรมต่าง เช่น ของถวายสังฆทาน น้ำมันตะเกียง ที่ตักบาตรพระประจำวัน เดือน ปี เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของพุทธบริษัทและผู้มีศรัทธาในเรื่องดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยจุฑาภรณ์ หินชุย (2551:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษาวัดประชาคมวนาราม อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ดและงานวิจัยกรณีศึกษา ฌอนอมกุล (2548:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในจังหวัดสกลนคร ในประเด็นด้านการจัดการกิจกรรมภายในวัด

4. ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่าการจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธโครงการไหว้พระ 9 วัด จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวม เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าการจัดการของวัดด้านสิ่งแวดล้อมนั้นดีที่สุดในเรื่องทั้งหมด บริเวณที่จอดรถที่มีอย่างเพียงพอ สะดวก มีความปลอดภัยต่อทรัพย์สิน อีกทั้งยังมีการจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจต่อจำนวนประชาชนที่มาวัด สอดคล้องกับงานวิจัยประจวบ แสนกลาง (2531:บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ฝ่ายวิปัสสนาธุระที่มีต่อ สังคมอีสานเหนือ ศึกษากรณีสายพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต พ.ศ.2436 – 2529 และงานวิจัยของอรสิริ ปาณิแท้ และคณะ (2533:บทคัดย่อ) จัดทำคู่มือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้าน กายภาพประเภทวัด เล่มที่ 3 วัดในภาคอีสาน ในประเด็นกล่าวถึงด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

1. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับโครงการท่องเที่ยวไหว้พระ 9 วัดในจังหวัดอื่นๆ เพิ่มข้อมูลให้มากขึ้นเพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา และเชิงวัฒนธรรม ให้มีความมั่นคงเข้มแข็งต่อไป
2. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการใช้เสริมสร้างสื่อที่มีประสิทธิภาพในพัฒนาโครงการท่องเที่ยวไหว้พระ 9 วัด ให้มีคนรู้จักในวงกว้างมากขึ้น
3. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพเส้นทางการเชื่อมต่อการท่องเที่ยวในพัฒนาโครงการท่องเที่ยวไหว้พระ 9 วัด ต่อสถานที่อื่นๆ ทำให้โครงการเป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น หรือมีผลต่อการส่งเสริมภาคบริการการท่องเที่ยวให้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น มีความคุ้มค่ามากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2549). *การส่งเสริมสินค้าการท่องเที่ยวความสนใจพิเศษ*. กรุงเทพมหานคร.
- กาญจนา แสงลัมสุวรรณ และคณะ.(2555). *วารสารนักบริหาร ฉบับที่ 4*.มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2541). *การบริหารการตลาดยุคใหม่*.กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซีระฟิล์ม และโซเท็กซ์ จำกัด.
- ฉลองศรี พิมลสมพงศ์.(2548). *การวางแผนและการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร : คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ตาบทิพย์ ไกรพรศักดิ์. (2546). *กลยุทธ์การตลาดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว 9-15*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช.
- ธรรมบุญ ประจวบเหมาะ.(2529). *อุตสาหกรรมท่องเที่ยวกับความมั่นคงของชาติ*. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- นิเวศน์ ธรรมะ.(2552). *การจัดการการตลาด*. กรุงเทพมหานคร : แมคกรี-ฮิล.
- นุชนารถ รัตน์สูงค์ชัย.(2545). *กลยุทธ์การตลาดในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว*.นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช.
- เนาวรัตน์ พลายน้อย และคณะ. (2538). *พฤติกรรมนักท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวไทย*. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา.(2548). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- วรเดช จันทรศร. (2544). *การพัฒนาต้นแบบการบริการสาธารณะที่เป็นเลิศ : กรณีศึกษาจากต่างประเทศ*. กรุงเทพมหานคร : สมาคมนักวิจัยมหาวิทยาลัยไทย.
- วินิจ วีรยางกูร. (2532). *การจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วีระพล ทองมา.(2544). *การจัดการทรัพยากรเพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว*.มหาวิทยาลัยแม่โจ้ : จังหวัดเชียงใหม่.
- ศุภลักษณ์ อัครางกูร.(2555).*พฤติกรรมนักท่องเที่ยว*. ขอนแก่น : คลังนาวิทยา.